

The Lancet stöder danska forskare gentemot bröstcancergruppen

Mammografiscreening vållar konflikt inom Cochrane

Mammografiscreening har blivit en kontroversiell fråga även inom Cochrane Collaboration. The Lancet väljer sida i konflikten. Socialstyrelsen står fast vid sin tidigare uppfattning.

■ De två danska Cochraneforskarna Ole Olsen och Peter Gøtzsche hävdade förra året (LT 2000 nr 4, Lancet 2000 nr 355) att det inte finns vetenskapliga belägg för att mammografi minskar dödligheten i bröstcancer. I en ny rapport har de utvecklat sin kritik.

Cochranes bröstcancergrupp, som i förväg godkänt hur arbetet skulle läggas upp, har granskat slutresultatet och mot de två forskarnas vilja gjort vissa ändringar i sammanfattningen till förmån för mammografi. Denna ändrade version publicerades den 20 oktober i Cochrane Library som finns på nätet.

Subjektiva ändringar

De danska forskarnas version finns tillgänglig på tidskriften the Lancets hemsida. En sammanfattande artikel av de två forskarna publicerades i Lancet den 20 oktober. I samma nummer får de också stöd av tidningens chefredaktör Richard Horton, som i en ledarkommentar anser att bröstcancergruppens ändringar är baserade på subjektiva skäl och att detta sänker Cochranes trovärdighet.

Olsen och Gøtzsche har gått igenom sju stora studier som legat till grund för beslut om mass-screening. Det vetenskapliga underlaget har brister, anser de. De har bland annat funnit att även kvinnor i kontrollgrupperna screenats, att oklara dödsorsaker hänförts till bröstcancer i högre utsträckning i kontrollgrupperna än i försöksgrupperna.

Efter metodologiska kriterier har de sju studierna rangordnats i fyra kvalitetskategorier: hög, medel, låg och undermålig kvalitet. Ingen befanns ha hög kvalitet. Två betraktades som medelmåttiga (Malmö och Kanada), tre som lågkvalitativa (Kopparberg/Östergötland, Stockholm och Göteborg) och två som undermåliga (New York och Edinburgh).

De två bästa studierna sammanslagna visar ingen sänkt relativ risk för dödlighet i bröstcancer efter 13 år (0,97) medan de av låg kvalitet gör det (0,68). De

senare kan man inte ta fasta på, enligt de två forskarna. Men om dessa studier slås samman blir den relativa risken för dödlighet istället 0,80. Denna sista uppgift har bröstcancergruppen lagt till i sin sammanfattning av Olsen och Gøtzsches rapport, något som de två vänder sig emot.

Den andra laddade frågan är de två danskarnas slutsats att mammografi leder till en ökad – underförstått onödig – användning av aggressiv behandling. Detta finns med i deras egen sammanfattning av rapporten men är uteslutet i Cochranes bröstcancergrupps version, också detta mot Olsens och Gøtzsches vilja.

En slutsats som Cochrane Collaboration dock ställer sig bakom är att kvinnor, kliniker och beslutsfattare bör överväga det faktum att det inte finns några pålitliga bevis för att mass-screening med mammografi minskar dödligheten i bröstcancer innan de bestämmer sig för om de ska delta i eller stödja mass-screening.

SBU, Statens beredning för medicinsk utvärdering, har till uppgift att kritiskt granska de medicinska metoder som används inom den svenska sjukvården och objektivt utvärdera dess kostnader, risker och nytta. Där kan man ännu inte kommentera Cochranerapporten:

Gøtzsche och Olsens rapport, oavsett version, har inte fått Socialstyrelsen att ändra uppfattning. Det säger Måns Rosén, chef för Epidemiologiskt centrum.

– Det är ungefär samma innehåll i den här rapporten som i den de kom med för ett år sedan och som vi var ganska kritiska emot. De går in på teknikaliteter och gör en hel del spekulationer utan empiriskt underlag.

– Expertgrupper – väl så ansedda som Cochrane – i Kanada, England, Holland och USA, till exempel National Cancer Institute i USA, har kommit fram till att mammografi har effekt på dödligheten i bröstcancer.

Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik för 1999 som presenterades för två veckor sedan visar att dödligheten i bröstcancer för kvinnor i åldern 50–74 år har minskat med 19 procent sedan 1987.

Det är framför allt kvinnor i den åldern som erbjudits mammografi, vilket

talar för att mammografi haft effekt, även om orsakerna till nedgången kan vara flera, enligt Måns Rosén.

I andra europeiska länder med samma grad av insjuknande i bröstcancer som Sverige men utan generell mammografiscreening ser man inte samma nedgång, inte heller bland svenska kvinnor i andra åldersgrupper.

Diskussion i februari

– Men Socialstyrelsen är beredd att lyssna på ny kunskap och därför har vi inbjudit både kritiker och förespråkare till en diskussion om mammografiscreening i februari.

Cochrane Collaboration är en internationell sammanslutning av forskare som utvärderar medicinska behandlingar. Forskarrapporter granskade och publicerade av Cochrane Collaboration har särskild tyngd tack vare att granskningen följer en särskilt rigorös och systematisk metod. När det gäller mammografi och bröstcancer är det Cochranes bröstcancergrupp som går igenom rapporterna.

Hela Olsens och Gøtzsches rapport med ursprunglig sammanfattning kan läsas på <http://image.thelancet.com/lancet/extra/fullreport.pdf>. Cochranes bröstcancergrupps version kan läsas på Cochrane Library på nätet och dess sammanfattning finns på www.cochrane.org/cochrane/revabstr/a0001877.htm.

Elisabet Ohlin

Hepatit C-smittade får ersättning

■ Personer som fått hepatit C genom blodbaserade läkemedel ska ersättas med ett engångsbelopp på 250 000 kronor per person. Det har Läkemedelsförsäkringsföreningen beslutat.

Det rör sig om patienter med blödersjuka eller med primär immunbristsjukdom och som behandlats med läkemedel framställda av blodplasma under 1970-, 80- och början av 90-talet, innan donerat blod började testas för hepatit C.

Den smittade måste registreras som smittbärare och är skyldig att berätta för läkare, tandläkare och sexpartner om sin smitta. Ersättningen betalas ut oavsett om smittan lett till symptom. •